

А. Г. Охріменко, к. е. н., доцент
Київський національний торговельно-
економічний університет, м. Київ
alla.okhrimenko@gmail.com;

Н. А. Опанасюк, к. ю. н.
Національний університет фізичного
виховання і спорту України,
перший віце-президент Туристичної
асоціації України, м. Київ
tau_nataly@ukr.net

НАЦІОНАЛЬНА ТУРИСТИЧНА СИСТЕМА В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ТЕНДЕНЦІЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

У сучасному суспільстві туризм перетворюється із супутнього фактору, що сприяв нарощуванню потенціалів національних економік на потужну систему, яка є самостійним джерелом економічного зростання, диверсифікації економіки, залучення значного обсягу грошових коштів, створення додаткових робочих місць. Все це доводить необхідність розгляду туризму в контексті світових глобальних процесів через можливі неоднозначні впливи та необхідність формування «захисної» моделі поведінки внаслідок порушення соціокультурної та екологічної рівноваги, тощо. У цьому контексті важливим є використання в туризмі принципів сталого розвитку як сучасної суспільної парадигми.

Проблеми сталого розвитку туризму перебувають у полі зору наукових досліджень, вони висвітлені в працях українських і зарубіжних науковців: Г. Амстронга, В. Боголюбова, К. Купера, Ф. Кларка, Е. Максарової, Л. Побоченко, С. Севастьянної, Дж. Тейлора, Т. Ткаченко. Проте, зважаючи, з однієї сторони на динамічність розвитку самого туризму, а з іншої – актуалізацію проблем сталого розвитку, необхідність зазначених досліджень є вимогою часу.

Дослідити процеси, обґрунтувати принципи сталого розвитку національної туристичної системи, що являє собою складне, цілісне, інтегроване утворення, яке формується із сукупності видів економічної діяльності, спрямованих на виробництво, обмін, розподіл та споживання туристичного продукту і задоволення пов'язаних із цим процесом потреб, організоване відповідно до державного та ринкового регулювання, досить складно виходячи із: 1) багатоаспектності та складності саме категорії «туризм»

враховуючи також його багатогранність структурної сутності на наявність поліієрархічних зв'язків; 2) динамічності і невизначеності процесів, характерних внутрішньому і зовнішньому середовищу цієї системи; 3) значного впливу неоднозначних глобалізаційних процесів та перебування національної туристичної системи як в структурі національної так і міжнародної економіки; 4) складності визначення меж цієї системи та можливості одночасного диверсифікованого використання потенціалів для різних видів економічної діяльності (у т. ч. і для туризму).

У науковій думці існують різнобічні бачення явищ щодо туризму заснованого на ідеях сталого розвитку: «сталий туризм», «сталий розвиток туризму», «сталість в туризмі», «туризм на засадах сталого розвитку». Тобто, можна констатувати, що ці ідеї розглядаються з різних аспектів, і це може сприяти детальному дослідженню та виробленню комплексних системних рішень для їх ефективного втілення у суспільну практику. Зокрема, використовуючи розуміння сталого розвитку туризму як «орієнтованого на довгостроковий період, при якому досягається баланс в реалізації економічних, екологічних, соціальних і культурних цілей розвитку, враховуються інтереси всіх зацікавлених сторін (туристів, дестинацій, що приймають туристів та що їх направляють, місцевого населення), на основі раціонального використання туристичних ресурсів і всебічного партнерства» [2, с. 346], можна вважати, що одним із засадничих ідей в цьому контексті є оптимальне використання ресурсів та зведення до мінімуму шкоди довкіллю.

Крім того, варто зазначити, що концепція сталого розвитку не завжди отримувала позитивні оцінки експертів, у т. ч. і через неоднозначне трактування словосполучення – «sustainable development» – «стійкий, сталий (статичний, нерухомий) розвиток (рух, динаміка)». Досить часто науковці в україномовній літературі трактують дане поняття як «тривалий та підтримуючий розвиток соціально-економічної системи, який забезпечує безперервний прогрес суспільства» [3, 4].

Зважаючи на важливість та складність зазначених питань, туризм включений в «Цілі сталого розвитку» прийняті на 70-й сесії Генеральної Асамблеї ООН 25 вересня 2015 р. в якості цільового показника цілей 8, 12 і 14: 1) неухильне, всеохоплююче і стійке економічне зростання, повна і продуктивна зайнятість та гідна роботи для всіх; 2) забезпечення раціональних моделей

споживання і виробництва; 3) збереження та раціональне використання океанів, морів і морських ресурсів в інтересах сталого розвитку [5].

Отже, сталість функціонування туризму визначає його розвиток у таких аспектах: економічному, екологічному, соціально-культурному і, вважаємо за доцільне, до даного переліку додати також геополітичний. Базуючись на дослідженнях можна сформулювати засади досягнення цільових орієнтирів туризму в контексті сталого розвитку, що враховують прийняті Генеральною Асамблеєю ООН «Цілі сталого розвитку».

Таким чином, розвиток національної туристичної системи на принципах сталого розвитку передбачатиме: 1) максимізацію впливу позитивних процесів; 2) вплив можливих негативних посередництвом туризму на суспільство зведений до мінімуму та/або ефективно усунуто його негативні наслідки. При цьому, зважаючи на властивість туризму бути каталізатором соціально-економічних процесів, здійснювати мультиплікаційний ефект, можна припустити, що механізм сталого розвитку може бути ефективно поширений на інші сфери.

Список використаних джерел

1. World Tourism Barometer. UNWTO Volume 14/03/2016 [Electronic resource]. – Access mode: http://cf.cdn.unwto.org/sites/all/files/pdf/unwto_barom16_03_may_excerpt_0.pdf.
2. Максарова Е. М. Основные направления реализации принципов устойчивого развития в туризме [Електронний ресурс] // Известия РГПУ им. А. И. Герцена. – 2008. – № 85. – Режим доступу: <http://cyberleninka.ru/article/n/osnovnye-napravleniya-realizatsii-printsipov-ustoychivogo-razvitiya-v-turizme>. – Назва з екрана.
3. Ткаченко Т. І. Сталій розвиток туризму: теорія, методологія, реалії бізнесу : монографія / Т. І. Ткаченко. – 2-ге вид., випр. та допов. – Київ : Київський нац. торг.-екон. ун-т, 2009. – 463 с.
4. Побоченко Л. М. Міжнародний туризм у системі імперативів сталого розвитку : автореф. дис. ... канд. економ. наук : 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні відносини / Л. М. Побоченко. – Київ : Інститут світової економіки і міжнародних відносин, 2008. – 20 с.
5. Tourism and the Sustainable Development Goals. UNWTO. Published September 2015 [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284417254>.